

VIJESTI

POLJOPRIVREDNE STANICE I NJIHOVA ULOGA U PROIZVODNJI U EKONOMSKIM JEDINICAMA SA SLAVONSKE PERSPEKTIVE

Poljoprivredne stanice afirmirale su se kao oblik poljoprivredne službe u širokoj proizvodnji na bazi primjene i uvođenja rezultata nauke i istraživačke službe.

Zaslugom inž. Đ. Momčilovića i ostalih pionira ovakve službe imamo prvi puta u historiji naše mlade javne poljoprivredne službe (koja datira od 1926. godine dok su ranije postojale tzv. ogledne stanice) takvu službu koja je prekinula sa administrativnim vršenjem agronomске službe i u široku proizvodnju ušla stručno-operativno.

Da je ideja dobro postavljena, tj. da je glavni zadatak stanica ispitivanje kapaciteta tla, biljke i stoke i na postignutim rješenjima organizacija proizvodnje najbolje potvrđuje osnivanje mreže stanica u NR Hrvatskoj i prije donošenja zakonskih propisa o radu stanica i njihovo proširenje i u druge republike naše zemlje. Stanice ovog tipa nisu ogledne, već u našoj socijalističkoj stvarnosti ispitivačke i stručno-operativne u širokoj proizvodnji i kao takve pokazale su velike uspjehe.

Ideja ovakvih stanica i njihovo prihvaćanje imala je i velik broj neprijatelja i u stručnim redovima i htjelo se prikazati da one ne predstavljaju ništa novo obzirom na bivše ogledne i pokusne stanice) ili da predstavljaju čak birokratsku koncentraciju stručnjaka (diskutant ugledni agronom na Kongresu ekonomista u Novom Sadu 1954. godine) i sl.

Praksa i rezultati stanica pokazali su obratno. Stanice su izvele i izvode brojne pokuse širom svog terena i dolaze do proizvodnih rješenja za primjenu u određenom užem rajonu, tabli ili parcela egzaktno, ne služeći se općim receptima starog i zavodskog oblika.

U stanici kod referenata »nema spisa«, agronomi su zaboravili rješavati »poštu«, rad se odvija u pogonu na polju i u staji. Agronom je u stanici specijalista za svoju granu slično kao liječnik u bolnici ili inženjer u tvornici.

Bitni elemenat ove službe je samostalnost stanica i financiranje iz proizvodnje prema ugovornim odnosima i postignutim prinosima. Mjesto spisa ušli su u stanicu laboratorijski aparati za ispitivanje tla, sjemena i proizvoda, kao nužan priručni laboratorij.

Ovaj princip samostalne stručne službe bez sumnje bio bi potreban i za velika poljoprivredna dobra i kombinata, jer postojeće stanice dosada surađuju ponegdje s tim objektima samo u ispitivačkom radu (pokusi) i to kao gosti izvođači po sporazumu gdje se takav postigne.

Mnoge stanice imaju velike poteškoće finansijske naravi u svom radu i njihov rad je još uvijek u velikom procentu »gurateljski« za široku proizvodnju, umjesto da daju rješenja za proizvodnju, zato što rad stručno-tehničke i organizaciono-proizvodne naravi nema tko drugi da prati, a za to nema ni organa kod komuna. Planerski i ekonomistički dio obavljaju komore i njihovi organi osim direktnih operativnih planera, a stanice su još dužne davati izvještaje o kretanju u proizvodnji (sjetvi, prihrani itd.).

Zavodi i stručne komisije komore formuliraju okvirne preporuke, a stanice moraju izvući proizvodnju radeći po cijeli dan na terenu i još navečer, često do kasno u noć, u savjetovanju proizvođača u njihovom slobodnom vremenu. Za takav

rad ljudi najčešće nisu dovoljno nagrađeni i malo tko uviđa da su staničari-agronomi »koji otkupljuju grijehe svijeta«, dok su često agronomi u administraciji bolje nagrađeni kroz razne komisije, dnevnice i honorarne poslove ili sjede u ustanovama. pišući planove, izvještaje i referate iz elemenata dobivenih od stanica, zadruga i dobara u uredovnom vremenu i honorarno prekovremeno.

Poteškoće i neshvatanja kod osnivanja stanica uvjetovale su da su pojedine stanice dobile premalo stručnih snaga i najslabije ili vrlo slabe prostorije u kojima trpe ljudi koji rade u laboratoriju i kancelarijski namještenici te se kvare aparati milijunske vrijednosti (vlažne i mračne prostorije Poljoprivredne stanice Osijek) i gdje se od aparata, materijala za ispitivanje i pribora za pokuse stvori takav »čumez« da je neugodno primiti goste koji dolaze iz raznih stanica u zemlji, te stručnjaci ili eksperti iz inozemstva.

POLOŽAJ STANICE U UVJETIMA EKONOMSKIH JEDINICA U PROIZVODNJI

Od ekonomskih jedinica očekuje se velik porast proizvodnosti rada i nagrađivanje proizvođača po postignutim rezultatima. Gledajući sa te strane, inicijativa direktnih proizvođača, koja će ići za što većom i rentabilnijom proizvodnjom, nužno će stvoriti takvu situaciju da će proizvođači i članovi ekonomskih jedinica morati tražiti rješenja stručne službe stanice i »gurateljski« rad stanice će otpasti. Naravno, agronomi stanice će morati proširiti svoj savjetodavni agronomski rad i na ekonomiku tj. rentabilnost pojedinih mjera.

Kad to ne bi tako išlo onda bi razvoj i korisnost stručne službe išla natrag.

No, nasuprot tih činjenica, koje traže intenzifikaciju i najpogodnija rješenja tehničkog i proizvodnog procesa, čuju se i na terenu i u centrima primjedbe da će stručna služba biti preskupa za ekonomske jedinice, pitanja da li će se ona morati koristiti i sl.

Naravno da će služba morati prilagoditi oblik svog rada i odnose novoj organizaciji, ali da će se služba morati sama nuditi za rad umjesto da bude tražena, pokazuje čudno nerazumijevanje značaja nauke i primjene rezultata i ispušta se iz vida da se radi o socijalističkim ekonomijama, a ne o nečijoj prćiji na kojoj se može raditi i tovariti kako se tko sjeti.

Ovo će pitanje rješavati komore i organizacije sa stanicama i od tog rješenja zavisi daljnji razvoj i izvršenje zadataka stanica i instituta, ali ako bi se gdje pošlo linijom kratkovidnosti i računalo na neku besplatnu savjetodavnu službu, morali bi se opet vratiti budžetiranoj službi i »receptaštvu« agronoma iz centra i poljoprivrednih ustanova. Ali do toga neće doći, u to smo uvjereni.

Mogli bi s radošću istaći da će poljoprivredna služba biti sretna i bolje izvršavati svoje zadatke kada kroz ekonomske jedinice otpadne onaj »gurateljski« rad, koji se već ranije trebao napuštati, jer nije zadatak stručnjaka stanice.

Treba reći i to da stanica nije mogla izvršiti mnoge zadatke koji nisu ovisili samo o njoj, i da se mnogi zahvati nisu mogli provesti na vrijeme, jer se nije dospjelo ući u kontakt sa proizvođačem (naročito onim dijelom privatnog sektora koji je prihvaćao kooperaciju), a sve zato što se gasilo tamo gdje »gori« i što je najvažnije, prebacujući se često vrtoglavo iz posla u posao koji često nisu bili ni stručne naravi. Od toga je trpjela proizvodnja i mnogo puta su prinosi bili odviše niski tamo gdje to nije trebalo da bude (u tolikoj mjeri npr. niski prinosi pšenice kasne sjetve u 1961. godini i sl.).

Pri svemu tome trpio je i razvoj stručnjaka, naročito mladih što bi u stanicama bilo važno da se izbjegne. Stručnjaci staničari išli su odviše malo na specijalizacije, to je bila privilegija stručnjaka u institutima u republičkim centrima. Još do danas, koliko znamo, nijedan stručnjak stanice nije dospio napisati neki dizertacioni rad i sl. iako mnogi imaju dragocjena rješenja, opažanja i rezultate važne i za nauku i intenzivnu proizvodnju.

Inž. Ivan BANIC

120 GODINA IZLAŽENJA »GOSPODARSKOG LISTA«

»Gospodarski list« je naš najstariji jugoslavenski časopis uopće. On je jedan od najstarijih poljoprivrednih časopisa na svijetu. Prvi broj nije izašao pod današnjim nazivom. Nije bilo lagano pokrenuti prije 120 godina jedan časopis, pa makar i poljoprivredni. Trebalo je visoko odobrenje, čak rimskog cara, kralja Češke, Ugarske, Hrvatske itd. itd. Osnivači tek novoosnovanog Hèrvatsko-slavonskog gospodarskog društva (24. XI 1841. god.) u prvo vrijeme izdaju 26. I 1842. godine. »Priobčenje članovom Hèrvatsko-slavonskog Gospodarskog društva«. Za ovo nije trebalo »visokog odobrenja«. Odobrenje je zatraženo i stiže i već broj 7. od 30. VII 1842. god. izlazi pod naslovom »List mēsečni Hèrvatsko-slavonskog društva«. Do 1849. god. list izlazi mjesečno, a dalje 1850.—52. kao godišnjak pod naslovom »List društva gospodarskog hèrvatsko-slavonskog«. Od broja 13. do 1853. god. izlazi kao tjednik pod naslovom »Gospodarske novine«. Kasnije od broja 14. od 7. IV 1855. god. pa do danas pod naslovom »Gospodarski list« zadržavajući redosljed tj. broj godišta od 26. I 1842. I pod ovim naslovom bio je jedan neuspjeli pokušaj, da se fuzionira sa tjednikom »Zadruگار« u tjednik »Nova poljoprivreda« (studeni 1949. — prosinac 1951).

Gledajući i prelistavajući unazad 120 godina po »Gospodarskom listu« vidimo, da je časopis izvršio svoju zadaću, koju su mu postavili vrlo rodoljubi osnivači Ilirci. Osnovno mu je bilo, da je u službi unapređenja poljoprivrede. No ne samo to. U prvim počecima tada još nerazvijenog privredno-kulturnog života Gospodarskog društva i »Gospodarski list« preuzimaju na sebe neke opće-narodne zadatke. Gospodarsko društvo kroz podulji period upravlja i prikuplja materijale za Narodni muzeum (1842.—1866.). Na stranicama »Gospodarskog lista« priobćavaju se imena darovatelja materijala za Narodni muzeum.

Prvi neki naši naučni radovi i to ne samo poljoprivredni, štampani su na stranicama »Gospodarskog lista«. Tako npr. u 11 brojeva 1857. autori dr J. C. Schlosser i L. Farkaš-Vukotinović na latinskom štampaju u »Gospodarskom listu« »Syllabus florae Croaticae«. Ovo djelo je kasnije poslužilo kao podloga za »Flora croatica« — (1869.).

Na stranicama »Gospodarskog lista« štampani su prvi naši ampelografski prilozi F. i A. Trummera i L. Vukotinića, koje navodimo:

1. Trummer, A.: 1) Relation über die im September 1847, in nachstehenden kroatischen Weinbirgen, vorzüglich in Hinsicht des bestehenden Rebsatzes und des systematischen und Vulgars namens der Traubensorben, vorgenommen Erhebungen. Monatsblatt der kroatisch-slavonischen Landwirtschafts-Gesellschaft. 7, 3, str. 41—47; 4, str. 56—64. Zgb, 1848.

2) Izvjestje G. Franje Trummera nadvertlara na stališkom gospodarskom posnom zemljištu u Gradcu, koji je meseca rujna (sept.) 1847. na poziv osrednjeg odbora po Hèrvatskoj putovao da pregleda naše vinograde. List mēsečni Hèrvatsko-slavonskog Gospodarskog društva. VII, 4. str. 49—50; 5, str. 71—72; 11, str. 174—176; 12, str. 179—185. Zgb, 1848.

3) Izvestje. Gospodarske novine. 1, 35, str. 159—163. Zgb, 1853.

4) Izvještje o pregledavanju vinograda u Hèrvatskoj i Slavoniji, poduzetom jese-
nas po Franji Trummeru. Gospodarske novine. II, 51. str. 205—207 (1854); 1, str.
2—3; 2, str. 6—7; 4, str. 13—18; 6, str. 27—28; 7, str. 29—33; 8, str. 38—39 (1855).

5) Popis felah vinove loze, koje se nahode u Hèrvatskoj; u kojem su popisu
najprije imena vinove loze nèmačka, kao što su systematički ustanovljena, a odmah
do njih su imena vinove loze hèrvatska, ukoliko i kako gde u narodu poznata. Go-
spodarske novine. II, 14, str. 61—62; 15, str. 65—66; str. 16, str. 70, 17, str. 74—75;
19, str. 86; 20, str. 91—92; 21, str. 96; 24, str. 107. Zgb. 1854.

6) Zagrebački vinogradi. G. 1. VI, 9. str. 42—43. Zgb. 1858.

II. Trummer, A.: 1) Vinogradarski izlet u okolišu karlovačkog do Severina
u jesen 1869. G. 1. XVIII, 14., str. 53—54; 15, str. 58—59; Zgb. 1860.

2) Kako se u ljeti može na američku lozu ucijepiti američka. G. 1. XXXII, 24.
str. 190. Zgb. 1884.

3) Prinos hrvatskoj ampelografiji. G. 1. XXV, 21. str. 163—164. Zgb. 1877.

4) Trsje što se goji u zemaljskoj ratarnici i šumarskom zavodu u Križevcih.
G. 1. XXIV, 21, str. 172—175. Zgb. 1876.

5) Vrsti trsja u bratovštinskih vinogradah u Petrinji. G. 1. XXXII/1, str. 1—2.
Zgb. 1884.

Vukotinić je u »Gospodarskom listu« napisao vrlo opširni rad o našim vino-
gorjima, a naročito o sortama.

Trsovi u Hrvatskoj: G. 1. V, 1, str. 4, 2, str. 10—11; 3, str. 14; 5, str. 21; 6, str.
25; 8, str. 37—38; 10, str. 45—46; 12, str. 57; 14, str. 65—66; 17, str. 78; 21, str. 98;
22, str. 102—103; 25, str. 118; 27, str. 131; 28, str. 134—135; 29, str. 138—139; 30, str.
142; 32, str. 150; 35, str. 166; 36, str. 169—170; 38, str. 177; 40, str. 190; 41, str. 193—194;
44, str. 205—206; 46, str. 218; 47, str. 222; 49, str. 229; 52, str. 245—246. Gospodarski
list. Zgb. 1857.

Na stranicama »Gospodarskog lista« Vukotinić piše cijeli niz članaka ne
samo o poljoprivredi nego iz područja raznih prirodnih nauka. Evo samo nekih: 1)
Mineralogija i geognosia. Od — člana Gospodarskog društva (Čitano u sednici odseka
za znanosti naravske na 19., 20. i 21. listopada 1851). List Društva Gospodarskoga
hèrvatsko-slavonskoga. X, 1. str. 31—108. 1 tab. 1851.

2) Naravostavni članci. III/1855, 5, str. 75—76; 17, str. 79—80; 19, str. 92; 20,
str. 97; 21, str. 103—104; 23, str. 112; 24, str. 115; 30, str. 145; 32, str. 153; 33, str.
159—160; 35, str. 169; 37, str. 174; 46, str. 213; IV/1856, 4, str. 14; 6, str. 27—28; 9, str.
40. Zgb. 1855/56.

3) Naravoslovno putovanje po Zagorju hèrvatskom. Gospodarske novine, II, 2,
str. 8—10. Zgb. 1854.

4) Nešto mineralogičkog iz naše domovine. List Društva Gospodarskoga hèr-
vatsko-slavonskoga. IX; str. 38—40. Zgb. 1850.

5) Odgovor na program predmeta i pitanja za glavnu skupštinu Gospodarskog
društva od 22. VIII 1850. List Društva Gospodarskoga hèrvatsko-slavonskoga. LX,
str. 55—59. Zgb. 1850.

Trajnog su značenja članci D. Lambla: 1) Vinogradarska putovanja u jeseni
1865. g. G. 1. XIII, 40, str. 201—203; 41, str. 205—207; 42, str. 209—211; 43, str. 213—
215; 44, str. 217—219; 45, str. 221—222; 46, str. 225—226; 48, str. 233—235; 49, str.
237—239; 50, str. 241—244; 51, str. 247—248; 52, str. 251—256. Zgb. 1865.

2) Nauka o gospodarenju. G. 1. XII, 1, str. 1—2; 2, str. 5—6; 4, str. 13—17; 5,
str. 21—22; 6, str. 29—30; 30, str. 169—170; 31, str. 173—175; 32, str. 177—179. Zgb.
1866.

3) Vinogradarska izkustva godine 1866. G. I. XIV, 4, strana. 214—215; 43, str. 217—219; br. 44, str. 223—224; 45, str. 227—228; 46, str. 232—233; 47, str. 236—237; 48, str. 243—255; 49, str. 247—248; 50, str. 255—256; 51, str. 259—260; 52, str. 267—269. Zgb. 1866.

Lambl je autor tzv. teorije depekoracije poljoprivrede.

Brojne su inicijative Gospodarskog društva, koje su bile tretirane na stranicama »Gospod. lista«. Tako npr. u okviru Gospodarskog društva osniva se Naravoslovni odsjek, koji je preteča naših **prirodoslovnih naučnih ustanova**. Na stranicama »Gospodarskog lista« br. 11 od 1853. donošaju se naša prva »Vremenoslovna motrenja«. U okviru Gospod. društva osnovan je »Observatorium meteorologicki Gospodarskog društva. Od 1857. god. »Gospodarski list« priobčuje »Opažanja vodomjerna na Savi«.

Jedna od korisnih inicijativa društva je osnivanje prvog našeg **pokušališta** (10 kj.) u Tuškancu. A Trummer 1854. god. kao društveni vrtlar objelodanjuje »Pokusi (probe) učinjeni s guanom i pepelom na pokušalištu Društva Gospodarskog za Hrvatsku i Slavoniju u Tuškancu«.

U okviru inicijativa Gospodarskog društva, a što je sve štampano u »Gosp. listu« čitamo npr., da je već 1843. god. početo s nagrađivanjem uzgajaa stoke. U br. 12 od 1846. na imanju biskupa Haulika organizira se prvo natjecanje orača na 200 hvati po natjecatelju. Vrlo je interesantan izvještaj br. 33 (1853) o »pervom pokusnom žnevenju učinjenom u Hrvatskoj«. Ovo je bila pokusna žetva s neke vrsti žetelicom na vuču engleske firme Hussey. Pokus je izvršen u Botincu kraj Zagreba. Žetelica je bila široka 5 noga, a radila je ispravno.

Koncem prve decenije 1852. god. priređuju se prve Gospodarske izložbe u Zagrebu i u pokrajini. U »Gospodarskom listu« je veliki publicitet dan 50-godišnjici osnivanja društva i velikoj jubilarnoj Gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu (15. VIII—16. X 1891.). Na stranicama »Gospodarskog lista« vodila se diskusija o osnivanju Višeg Gospodarskog učilišta u Križevcima (1860.). Postaje za ispitivanje sjemena u Križevcima (1894.), Potkivačke škole u Zagrebu (1886.) itd.

»Gospodarski list« kroz 120 godina svoga izlaženja neprestano je bio u prvim redovima unapređenja poljoprivrede, tako npr. na njegovim se stranicama pisalo i propagiralo u uvođenju produktivnijih rasa domaće stoke (konja, goveda, ovaca, svinja itd.). I sitne grane stočarstva (pčelarstvo i svilarstvo) bile su briga »Gospodarskog lista«. Već vreme tehničkom stanju »Gospodarski list« upoznaje čitaoce poljoprivredne proizvođače s novijim tehničkim dostignućima. Tako list propagira tehnički naprednija razna okapala, runilice, trijese, vjetrenjače, ručljače za grožđe, vršalice i mehanizaciju uopće. Posebno je briga »Gospodarskog lista« ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, povrtlarstvo i dr., kao i sve mjere za unapređenje navedenih grana biljne proizvodnje.

»Gospodarski list« je u neku ruku bio u Hrvatskoj općenito glasilo zadrukarstva u svim oblicima. Kampanja za obnovu vinogradarstva nakon pojave filoksera je upravljana preko »Gospodarskog lista«.

Ako uzmemo letimično samo nabačene glavne teme o kojima je pisao za poljoprivredne proizvođače u »Gospodarskom listu«, tada nam i neće biti čudo da se »Gospodarski list« održao 120 godina. Prošao je kroz razne bure i oluje. Bilo je kriza, poticanja, ali nikad potpunog pada. Kontinuitet je održan ne za malo vrijeme nego gotovo stoljeće i četvrt. Cilj postavljen pred 120 godina je i sada suvremen.

Taj cilj je ostao kroz 120 godina isti. Mijenjaju se tehnička sredstva i organizacija poljoprivredne proizvodnje. Potrebno je stalno unapređivati poljoprivredu. Prije 50 godina parne vršalice su bile novost, a sada kombajni. »Gospodarski list« je uvijek išao ukorak s vremenom i potrebama razvitka poljoprivrede.

Ponosom možemo reći, da je »Gospodarski list« općenarodna tekovina, kojoj, kao takvoj, i treba prilaziti.

Dr Josip KOVACEVIC

O JEDNOJ 70-GODIŠNJICI NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE SLUŽBE U NR HRVATSKOJ

Prvi počeci naučno-stručnog rada u poljoprivredi na teritoriju NR Hrvatske vezani su za fiziokratski pokret, koji je došao do jačeg izražaja u Dalmaciji. Preko Venecije, dok je još Dalmacija bila pod njenom okupacijom, osnivaju akademije, odnosno društva, koja imaju među ostalim i zadatak da unapređuju poljoprivredu. U Splitu 1767. god. osniva se »Societa economica di Spalato«. Dvadeset godina kasnije (1787. god.) osniva se u Zadru »Academia economico-letteraria di Zara«, a iduće godine u Kaštel-Lukšiću Societa georgica della riviera dei castelli di Trau«.

Navedene akademije, odnosno društva, rade na raznim zadacima unapređenja poljoprivrede. Tako npr. organiziraju razne pokuse. Jedan je vrlo interesantan, naš najstariji pokus. Arduino Giovanni: Esperienze chimiche ed osservazioni agronomiche sopra la marna recentemente scoperta a Nona in Dalmazia, con notizie riflessi concernenti le proprieta diverse nell'uso agrario delle rare specie di marne e di altri fossili atti ad emendare le lettere coltivabili difettose, onde se ne aumentino i prodotti Nuovo giornale d'Italia spett. alla Scienza naturale. T. III, p. 169—175. ecc. (Val. 691/111). Venezia, 1792.

U vrijeme francuske okupacije 1806. godine osniva se u Zadru »Visoka škola« s »Agronomskim odsjekom«.

Sve su ovo kao neke preteče, počeci ograniziranog eksperimentalnog rada u poljoprivredi s fragmentima i agrokemijskog.

U užoj Hrvatskoj novoosnovano »Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo« nakon svog osnutka (1841.) već u prvim godinama osniva 1843. godine pokušalište na 10 tj u Tuškancu za orijentacione i demonstracione pokuse društva. Na inicijativu Društva dolazi do osnivanja »Gospodarskog učilišta« (1860.) u Križevcima i »Postaje za istraživanje sjemena« u Križevcima (1893.).

Prva organizirana poljoprivredna naučno-stručna ustanova u Hrvatskoj je osnovana 1891. godine kao **Javni kemijsko-analički Zavod prof. Srećka Bošnjakovića** sa sjedištem u Zagrebu. Ustanova je bila osnovana kao privatna, ali s pravom javnosti.

Nekoliko godina kasnije bivša Kraljevska dalmatinsko-hrvatska-slavonska zemaljska vlada otkupljuje spomenuti Zavod prof. S. Bošnjakovića i svojom Naredbom od 25. X 1897. god. br. 54489 osniva »Kraljevsko Hrvatsko-slavonski kemijsko-analički Zavod«, također sa sjedištem u Zagrebu. Prvi predstojnik (direktor) bio je prof. dr S. Bošnjaković (br. 1050 od 29. XII 1897. god.).

Opseg i djelokrug rada Zavoda određen je navedenom Naredbom. Tako npr. prema § 3. Zavod se treba uglavnom izdržavati iz pristojbi za izvršene analize. Zavod treba da obavlja slijedeća analitička istraživanja:

A) živež: brašno, čaj, čokolada i kakao, gorušica, muštarđa, gvirc, kava i surogati kave, kruh, kvasac, maslac i maslo, margarin, mast, meso i kobasice, med, mirodije, mlijeko, pivo, slador, slastice i sl., škrob, voćni sokovi, voda, vrhnje i žestoka pića;

B) razno: kovine, kovinske slitine, kaučukasti predmeti, boje;

C) istraživanja za poljoprivredne svrhe: krmiva i umjetna gnojiva, sredstva za zaštitu bilja;

D) sirovina za pivare, tvornice žeste i pjenice: istraživanje sirovina, slada i pjenice

E) sapunarstvo: istraživanje masti, ulja, smole i lužina;

F) rudarstvo: istraživanje lignita, smeđeg i kamenog ugljena, rudača, slitina itd.;

G) razna tehnička istraživanja;

H) sudbeno-kemijska istraživanja za sudove po stalno prisegnutim kemijskim vještacima.

Nova poljoprivredna ustanova je naredbom Kr. hrvatsko-slavonske vlade br. III-A-1370 od 17. XII 1910, a to je »Kraljevski hrvatsko-slavonski zemaljski zavod za istraživanje tla pri Šumarskoj akademiji«. U prvo vrijeme Zavod je bio smješten u Šumarskom domu (Mažuranićev trg), a kasnije u novogradnji u Kačićevoj 9 (1910.). Prvi predstojnik ovoga Zavoda bio je Nestor naše pedologije prof. dr F. Šandor.

Novoosnovani Zavod za istraživanje tla imao je slijedeće zadatke tj. da služi:

- 1) Naučnim svrhama Šumarske akademije,
- 2) Agroekološkoj sekciji Geološkog povjerenstva za Hrvatsku i Slavoniju,
- 3) Praktičnim svrhama poljoprivrede.

U zadacima Zavoda stoji: »Ispitivat će i proučavati osebnosti tala u Hrvatskoj i Slavoniji, te da se sastavi sigurna podloga i za tehničke melioracije i za šumarsku kulturu Hrvatske i Slavonije uopće«. Ovo su više manje zadaci sadanjeg Instituta za istraživanje tla Poljoprivrednog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Osim navedenih istraživanja, **Kr. hrvatsko-slavonski kemijsko-analitički zavod** je 1912. god. preuzeo kontrolu i statistiku vina za područje Hrvatske i Slavonije.

Jedno vrijeme je »**Kr. hrvatsko-slavonski kemijsko-analitički zavod**« vršio funkcije sada cijelog niza kemijskih, odnosno kemiji srodnih (graničnih) poslova. Rad ovoga kemijsko-analitičkog zavoda u prvom periodu je vidljiv iz tabele, koju donosimo.

Više-manje navedeni Zavod djeluje u iznesenom djelokrugu sve do sređivanja organizacije poljoprivrednih Zavoda u bivšoj Jugoslaviji. Definitivno sređenje poljoprivrednih Zavoda u Hrvatskoj, odnosno u Zagrebu, uslijedilo je rješenjem Ministarstva poljoprivrede br. 35601-III-25 od 24. IX 1925. Ovim rješenjem osniva se Poljoprivredna kontrolna i ogledna stanica u Zagrebu, a od slijedećih ustanova, odnosno zavoda:

1. Kraljevski Zemaljski kemijsko-analitički Zavod, Zagreb — Kačićeva 9
2. Zavod za istraživanje tla, Zagreb, Kačićeva 9
3. Postaja za ispitivanje sjemena, Zagreb, Tvornička 10
4. Entomološki odsjek Zavoda za primijenjenu zoologiju.

Redni broj	Vrste analiza	Broj analiza	
		1899. god.	1900. god.
1	Vino i mošt	985	1043
2	Živežne namirnice	343	355
3	Voda	33	53
4	Alkoholna pića (bez vina)	22	34
5	Šećerna repa	129	42
6	Urin i sputum	115	211
7	Sudbene analize »corpora delicti«	40	51
8	Rude i kamenje	23	16
9	Tlo	12	2
10	Sumpor	9	3
11	Modra galica	1	—
12	Umjetna gnojiva	2	2
13	Razno	48	78
Svega (1899—1900)		1762	1810

Po Naredbi Kr. dalmatinsko-hrvatsko-slavonske vlade br. 734 od 4. I 1909. god. promijenjen je naziv »Kr. hrvatsko-slavonskog kemijsko-analitičkog zavoda« u »Kr. zemaljski kemijsko-analitički Zavod«, koji se, kako smo naveli, fuzionira s ostalim poljoprivrednim zavodima u Poljoprivrednu oglednu i kontrolnu stanicu u Zagrebu, Kačićeva ul. 9. Ova stanica dijelila se u slijedeće odgovarajuće odsjeke:

1. agrokemijski odsjek;
2. pedološko-agrometeorološki odsjek;
3. agrobotanički odsjek;
4. fitopatološko-entomološki odsjek.

Agrokemijski odsjek je nastao od spomenutog Zavoda. Pedološko-agrometeorološki odsjek je nastao od »Kr. hrvatsko-slavonskog zemaljskog Zavoda za istraživanje tla pri Šumarskoj akademiji u Zagrebu«, koja je 1922. god. promijenila naziv u »Zavod za istraživanje tla u Zagrebu«. Agrobotanički odsjek je nastao od »Postaje za istraživanje sjemena«, koja je osnovana 1893. god. u Križevcima, a 1920. god. je preselila u Zagreb. Fitopatološki-entomološki odsjek je nastao od dijela Entomološkog odsjeka Zavoda za primijenjenu zoologiju.

Kasnije uz navedene odsjeke osnivaju se još dva: Odsjek za krmno bilje i Odsjek za aromatsko i ljekovito bilje

U takvom sastavu Poljoprivredna kontrolna stanica u Zagrebu radila je do oslobođenja.

Rad u agrokemijskom odsjeku sve više se orijentira na kontrolu umjetnih gnojiva, sredstava za zaštitu bilja, analizu tala i ostalih poljoprivrednih proizvoda, a pedološkog na opća pedološka istraživanja.

Nakon oslobođenja poljoprivredni zavodi u Kačićevoj 9 prolaze kroz niz promjena. Odsjeci bivše Poljoprivredne ogledne i kontrolne stanice postaju zavodi (instituti), te na kraju kao odsjeci, odnosno laboratoriji.

Tako npr. odmah iza oslobođenja u Zagrebu se formiraju slijedeći poljoprivredni instituti:

1. Institut za istraživanje tla i hranidbu bilja
2. Institut za agrikulturnu kemiju
3. Institut za proizvodnju i oplemenjivanje bilja
4. Institut za zaštitu bilja
5. Institut za voćarstvo, vinogradarstvo i podrumarstvo
6. Institut za stočarstvo
7. Institut za slatkovodno ribarstvo
8. Institut za poljoprivrednu ekonomiku.

Ovi instituti su bili organizirani u okviru Zemaljskog poljoprivrednog zavoda, a pod nadzorom Ministarstva poljoprivrede NR Hrvatske.

Ovakvo stanje traje sve do 1948. godine, kada je rasformiran bivši Zemaljski poljoprivredni zavod (ZPZ), te instituti postaju samostalni zavodi. Od bivša dva instituta tj. Instituta za istraživanje tla i hranidbu bilja i Instituta za agrikulturnu kemiju, kratko vrijeme formira se početkom 1948. god. Centralni agrikulturno-kemijski laboratorij, a u svibnju iste godine ova laboratorija se reorganizira kao Zavod za agroekologiju u Zagrebu sa slijedećim odsjecima:

1. odsjek za pedologiju
2. odsjek za kartografiju
3. odsjek za melioracije
4. odsjek za agroklimatologiju
5. odsjek za obradu i gnojidbu
6. odsjek za opće poslove
7. laboratorij za pedologiju
8. laboratorij za agrokemiju
9. laboratorij za mikrobiologiju.

Iz navedene organizacije Zavoda za agroekologiju je vidljivo, gdje se odvijao naučno-stručni i kontrolni agrokemijski i pedološki rad uopće.

Najnovijom reorganizacijom poljoprivredne naučno-istraživačke službe na prijedlog Savjeta Poljoprivrednog fakulteta u Zagrebu br. 01-1575/I-60 od 10. III 1960. god. osniva se **Institut za ispitivanje tla Poljoprivrednog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu**. U novoosnovani Institut ulazi Zavod za agroekologiju, te srodni Zavodi Poljoprivrednog fakulteta. S navedenim prijedlogom Savjeta Poljoprivrednog fakulteta suglasilo se Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske rješenjem br. III/6-14.627/1-1960. od 26. X 1960.

U novoosnovani Institut prelaze poslovi bivšeg Bošnjakovičevog Zavoda, odnosno Poljoprivredna kontrola i ogledna stanica, odnosno Zavoda za agroekologiju iz područja agrokemije, pedologije, ishrane bilja; općeg ratarstva i poljoprivrednih melioracija.

POPIS RUKOVODILACA NAVEDENIH USTANOVA

(Kr. Zemaljskog kemijsko-analitičkog Zavoda — Poljoprivredne ogledne i kontrolne stanice — Instituta za istraživanje tla i hranidbu bilja — Instituta za polj. kemiju — Centralnog agrikulturno-kemijskog laboratorija — Zavoda za agroekologiju):

Red. broj	Predstojnici — direktori — upravitelji —	Trajanje		Opaska
		Početak	Kraj	
1	Bošnjaković prof. dr Srećko	29. XII 1897	9. X 1907	Osnivač i prvi predstojnik Kr. zemaljskog kem.-analit. Zavoda
2	Janeček prof. dr Gustav	22. I 1908	29. XII 1911	Vrši dužnost predstojnika za kojeg je raspisan natječaj
3	Eisenhut dr Kornel	22. XII 1911	9. VI 1920	Predstojnik Kr. Zemaljskog analit. zavoda, odnosno direktor Polj. ogl. i kontr. stanice
4	Ožbolt inž. Vladimir	9. VI 1926	23. XII 1936	Direktor Polj. ogl. i kontrolne stanice
5	Mohaček prof. dr Marko	23. XII 1936	9. V 1945	Direktor Polj. ogl. i kontrolne stanice
		9. V 1945	1. VII 1946	Upravitelj Instituta za polj. kemiju
6	Štefanić prof. dr Ivo	1. VII 1946	8. I 1947	Upravitelj Instituta za polj. kemiju
7	Starč dr Artur	9. V 1945	1946	Direktor ZPZ i upravitelj Instituta za istraživanje tla i hranidbu bilja
8	Kovačević dr Pavao	1946	8. I 1948	Vršilac dužnosti upravitelja Instituta za istraživanje tla i hranidbu bilja
		8. I 1948	10. V 1948	Vršilac dužnosti upravitelja Centralnog agrikulturno - kemijskog laboratorija
9	Jugo dr Bogdan	10. V 1948	1. XI 1960	Direktor Zavoda za agroekologiju
10	Šandor prof. dr Franjo	15. XII 1910	20. V 1922 (umro)	Osnivač i prvi direktor Zavoda za istraživanje tla
11	Mosković dr Armin	26. V 1922	24. IX 1925	Direktor Zavoda za istraživanje tla
12	Kovačević dr inž. Pavao	1. XI 1960		Direktor Instituta za istraživanje tla Poljoprivrednog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Dr Josip KOVAČEVIĆ

IZ RADA POLJOPRIVREDNOG FAKULTETA U ZAGREBU

Završili su rad prvi seminari o ekonomskim analizama u stočarstvu.

Poznato je, da je naša stočarska proizvodnja često vrlo nerentabilna. Zato je odlučeno da se u suradnji Poljoprivrednog fakulteta (Zavoda za organizaciju i ekonomiku poljoprivrede) i Poljoprivredno-šumarske komore NR Hrvatske, organizira seminar o primjeni najnovijih naučnih dostignuća iz oblasti ekonomskih analiza i prognoza u stočarstvu. Za ovakvim seminarima osjećala se već dulje vremena akutna potreba, da se pruži prilika da se stručnjacima na terenu prenesu najnovija naučna dostignuća iz tog područja.

Predavači na seminaru bili su naši nastavnici i naučni radnici iz područja poljoprivredne ekonomike. Prof. dr Nikola Rapajić, predstojnik Zavoda za organizaciju i ekonomiku poljoprivrede, održao je uvodno predavanje o naučnim metodama rada u ekonomici poljoprivrednih dobara, a prof. dr Većeslav Pavlek održao je niz predavanja o ustanovljivanju i prognozi cijene koštanja i rentabiliteta u pojedinim granama stočarstva. O stanju i problemima tržišta stočarskih proizvoda predavao je inž. Bogdan Šestan, o vrstama kalkulacija inž. Ivan Živko.

Učesnici seminara bili su pretežno poljoprivredni stručnjaci sa poljoprivrednih dobara i zadružnih ekonomija, te stočarski referenti poljoprivrednih komora. Radi velikog interesa za ovakve seminare polaznici su podijeljeni u dvije grupe. Bilo je ukupno 60 polaznika.

Diskusiji na završnom dijelu I seminara prisustvovali su brojni uzvanici: JURE BILIĆ, predsjednik Poljoprivredno-šumarske komore NRH, dr MAURICIJE MARGAŠIĆ, tajnik Komore, ŠIME MOROVIĆ, tajnik Sekcije socijalističkih poljoprivrednih gospodarstava Komore i inž. IVO KUŠTRAK, direktor Centra za selekciju stoke, a kod II dijela i inž. JOSIP MIMICA, pomoćnik sekretara za poljoprivredu Izvršnog vijeća NRH.

Za vrijeme diskusije iskristalizirano je mišljenje da je povezivanje naučnih ustanova Poljoprivrednog fakulteta s Poljoprivredno-šumarskom komorom i proizvođačkim poljoprivrednim organizacijama na terenu korisno i nužno u cilju daljnje unapređenja razvoja naše poljoprivrede.

Zato je odlučeno, da se na Fakultetu održi niz kurseva iz pojedinih oblasti poljoprivrede.

Odlučeno je, također, da bi agronomi svake godine trebali desetak dana provesti na fakultetu odnosno institutima, da budu u vezi s novijim naučnim dostignućima u oblasti svoga rada.

Već prva iskustva s ovog seminara dokazuju neophodnost daljnje suradnje Fakulteta s proizvođačkim organizacijama, radi što boljeg stručnog usavršavanja naših stručnih kadrova. Velika angažiranost poljoprivrednih stručnjaka u rješavanju tekuće problematike u poljoprivrednim organizacijama često im vremenski ne dozvoljava praćenje ostvarenih uspjeha na naučnom i tehničkom polju. Radi takve situacije ovakav način direktnog prenošenja teoretskog znanja i naučnih dostignuća u praksu, mnogo će koristiti u rješavanju aktualne problematike naučne organizacije proizvodnje na poljoprivrednim dobrima.

Inž. Ivan ŽIVKO

O B A V I J E S T

Obavještavamo sve zainteresirane, koji žele nabaviti uvezane komplete »Agronomskog glasnika« iz 1960. godine, da ih mogu dobiti po cijeni od 5000.— dinara u uredništvu »Glasnika«, Zagreb, Berislavićeva br. 6
Novac se doznačuje na tekući račun »Glasnika 400-21-3-291

Redakcija